

figyelőszolgálat

Ebben a rovatban folyamatosan közöljük a külföldi szaklapok műszaki könyvtárakat érdeklő folyóiratcikkeit, továbbá a könyvtárudományi és dokumentációval foglalkozó szakönyvek ismertetését.

+

K Ö N Y V S Z E M L E

016:621.9-52

DAMASZKINA, N.I.: Avtomatizacija v masinosztroenii. Bibliograficeszkij szpravocsnik otecsestvvennoj i inosztrennoj literatury za 1950-1959 gg. Moszkva, 1961, Masgiz. 522 p.

Iparfejlesztésünk egyik legfontosabb problémája a gépgyártás, a gépipari technológia fejlesztése, automatizálása. Magától értetődik, hogy a gépipari technológia, a megmunkáló berendezések, eszközök fejlesztését a szakirodalom feltárásával is támogatnunk kell. Ehhez nyújt rendkívül nagy segítséget Damaszkina bibliográfiai összeállítása, amely a gépgyártás automatizálásának elméleti kérdéseiről, továbbá a megmunkálás és a megmunkáló berendezések automatizálásának gyakorlatáról ad imponáló méretű, 10 352 tételből álló retrospektív bibliográfiát. Az összeállításhoz a Kniznaja Letopisz' és a Letopisz' Zsurnalnüh Sztatej 1950-1959. évfolyamait, a Referativnüh Zsurnal: Masinosztroenie 1956-1959. évfolyamait, az Ekszpreszsz Informacija: Sztankosztroenie és Holodnaja Obrabotka Metallov c. sorozatainak 1956-1959-es évfolyamait, az Ekszperimental'nüh Naucsno-iszsledovatel'szkij Insztitut Miniszttersztva Sztankosztroenija /ENIMSZ/ szakönyvtárának és más rokon profilu szakkönyvtáraknak katalógusait használta fel a szerző. Az összeállításban helyet kaptak a gyűjteményes kiadásokból vett cikkek is; minden cikket külön-külön tüntet fel a bibliográfiában, az összeállítás rendszerezésének megfelelő szakcsoportban.

A bibliográfia 7 részre tagozódik:

1. automatizálás a gépgyártásban, általános kérdések: az automatizálás lényege, tudományos alapjai, fejlesztésének feladatai, jövője; az automatizálás mint a technikai haladás fő iránya; jelenlegi helyzete a Szovjetunióban, az USA-ban és más országokban; a technológiai folyamatok automatizálása a gépgyártásban, különös tekintettel a gépkocsi- és traktoralkatrészek automatizálásának megmunkálási problémáira;
2. automatizált szerszámgépsorok: szerkesztés és üzemeltetés; az automatikus gépsorokra vonatkozó irodalom rendszerezésének alapja az az elv, hogy egy konkrét munkadarab megmunkálására szolgáló automatikus gépsor után mindjárt a gépsort alkotó automaták és aggregátorok szakirodalmának áttekintése következik;
3. forgácsoló szerszámgépek automatizálása, a szerszámgépek csoportjai szerint rendezve;
4. berendezések automatizálása: a követő rendszerek általános kérdései, hidraulikus, elektromos, pneumatikus és kombinált követő rendszerek;
5. a forgácsoló szerszámgépek automatikus vezérlése, különös tekintettel a programvezérlésre vonatkozó problémákra;
6. az ellenőrző, mérő munkarolyamatok automatizálása forgácsoló szerszámgépeken;
7. automatizált forgácsoló szerszámok és automatákon való használatuk.

A bibliográfia szakcsoportosítása a konstruktőrök és technológusok igényeinek figyelembevételével készült. A csoportbeosztás igen könnyen áttekinthető, és a betűrendes tárgymutató felhasználásával minden fontos témakör gyorsan visszakereshető.

DAMASZKINA retrospektív bibliográfiája cimbibliográfia, amely az idegen nyelvű szakirodalom orosz nyelvű címfordítását vagy bővített címfordítását is közli.

GY.P.

019.922

Műszaki ismeretterjesztő irodalom bibliográfiája 1955-1961.

Szerk.: BENEDEK Jenő. /2.bőv.átad.kiad./ Bp. 1962. OMKDK, 320 p.

Éppen egy esztendeje, hogy az általános műveltség műszaki ele-

meinek megszerzésére irányuló igények kielégítésére az OMKDK megjelentette "Műszaki ismeretterjesztő könyvek jegyzéke 1955-1960." c. kiadványát.² Hogy ez valóban tényleges szükségletet elégített ki, annak bizonyítéka, hogy az első kiadás szinte napok alatt elfogyott. E második, bővített kiadás célja azonban nem kizárólag a megfelelő példányszám biztosítása, hanem elsősorban a hatásos műszaki propaganda számára kíván a legkorszerűbb, legfrissebb irodalomról tájékoztatást adni. Ezért az új kiadás az 1961-ben megjelent, ismeretterjesztésre alkalmas műszaki irodalmat is tartalmazza.

Formájában, szerkezetében azonos az 1. kiadással. Az anyagot most is 9 szakcsoportra osztja. Ez az osztályozás meglehetősen önkényes, kétségtelen viszont, hogy a kiadvány szakokra bontásának kérdésénél a szerkesztő nehéz feladat előtt állt. Ismeretterjesztő anyagról lévén szó, azt szűk részterületekre lebontani nem lett volna célszerű, ezzel a kompromisszummal azonban valóban sikerült a műszaki ismeretek minden jelentős területének helyet találni az elméleti összefüggések és a gyakorlat szempontjainak egybevetése alapján, és így ez a beosztás a szerzők betürendes mutatójával együtt komoly segítője lesz a bibliográfia használóinak.

A kiadvány külön értékeként kell kiemelnünk a szakcsoportok bevezetőit, ezeket a szakemberek tollából kikerült, tudományos felkészültséggel, közérthetően megírt kis tudománytörténeti értékeket. Gondos átolvasásukra azért is felhívjuk könyvtárosaink figyelmét, mert átfogó képet adnak a műszaki ismeretek eddigi fejlődéséről, mai állásáról és a legfejlettebb technológiai eljárásokról.

Az I. fejezet **T e r m é s z e t t u d o m á n y i a l a p o k** címen azt vizsgálja, hogy a társadalom szükségletei hogyan ösztönöztek, és formálták a természettudományok fejlődését. Ezután következnek a matematika, fizika, atom, csillagászat és űrhajózás tárgykörére bontott művek annotációi. Jó bevezetője ez a fejezet a bibliográfiának, mert a műszaki ismeretterjesztés anyagát nem lehet elhatárolni a természettudományok irodalmától. A felsorolt ismeretágak és azok ipari felhasználása közötti szerves összefüggések ilyen különválasztást gyakorlatilag egyébként is lehetetlenné tennének.

A **G é p é s z e t** fejezet bevezető tanulmánya rávilágít a gépipar jelentőségére, tisztázza a gépgyártás fogalmát, az elmélet és gyakorlat, a tervezés és kivitelezés kettősségét, az általános géptan tudományát és a gépgyártástechnológia egyes csoportjait, dióhéjban kitérve a műszergyártás és az automatizálás kérdéseire is. Ennek megfelelően bontja az irodalmat is a gépgyártás, szerszámok - szerszámgépek - gépelemek, valamint az egyes megmunkálási eljárásoknak megfelelő csoportokra.

A **V e g y é s z e t** fejezet bevezetője a misztikus alkémiától a VIII. századi flogiszon-elméleten keresztül vezet a mai vegyipar legújabb irányzatáig. Ezzel a fejezettel kapcsolatban a beveze-

²MKT, 1961. 4.sz. 91-92.p.

tés ráirányítja a figyelmet műszaki ismeretterjesztő irodalmunk elégtelenségére is. Annak ellenére ugyanis, hogy pl. a kémia és vegyipar a műszaki élet szinte minden területén jelen van, ez az anyag a legszegényebb az ismeretterjesztő irodalomban.

A Bányászati - mint azt már Marx is megállapította - a termelés legelső ága, és története párhuzamos az emberi művelődés történetével, termékei azonban csak a XVIII. századtól kezdve váltak döntő fontosságúvá az élet minden vonatkozásában. A bányászattal párhuzamosan, egymásra visszahatva fejlődött ki annak testvér iparága, az ipari anyagokat másodrokon előállító tevékenység, a kohászat. Az ezt fejtegető bevezető után a bányászati művek mellett a kőolaj-földgáz, majd a kohászat-öntészet után a fémek-ásványok irodalmát sorolja fel.

Az Elektrotechnika, energia fejezete a villamosság gyakorlati felhasználásának különböző formáit, jelentőségét és arra vonatkozó ismereteink kialakítását tárgyalja. A gazdag könyvanyagot erőáramu technika, energia, híradástechnika, vezetékes híradás, rádiótechnika, elektronika és hangátvitel címszavakra bontva közli.

A VI. fejezet a Közlekedés sokrétű problémáját - auto, vasut, hajózás, repülés, ut- és hidépítés - tárja fel, néhány szóval kitérve a városi közlekedés és a közlekedés helyettesítésének mai égető problémáira is.

Az Építészet, építés, építőipar mint fogalmak együttesen jelentik a legkülönbözőbb épületek megtervezését és kivitelezését, a felhasznált anyagokat és ezek előállítását, valamint az itt alkalmazott különféle gépeket és berendezéseket, sőt a műemlékvédelmet is. Ennek megfelelően oszlik fel az anyag építőipar-épületgépészet, építőanyagipar és építőművészet címszavakra.

Közszükségleti iparok címen foglalja össze mindazoknak a cikkeknek előállítási problémáit, melyekre az emberiségnek a legősibb időktől kezdve napjainkig megélhetéséhez nélkülözhetetlen szüksége van, és amelyek iparágai együtt fejlődtek, és fejlődnek ma is az emberiség haladásával: élelmiszeripar, textilipar, bőr- és cipőipar, fa- és bútorigar, papír- és nyomdaipar.

A Technika általában c. csoport olyan műveket tartalmaz, amelyek vagy a technika általános kérdéseit tárgyalják, vagy pedig olyanokat, amelyek egy kiadvány keretein belül a műszaki és természettudományos fejlődés legkülönbözőbb ágaival foglalkoznak. Ide tartozik a Fényképezés irodalma is, amelynek viszonylag nagy száma nem a szakterület jelentőségét, hanem inkább annak népszerűségét dokumentálja.

A 2. kiadás anyagában minden esetben a könyvek új kiadásai szerepelnek. Örömmel tapasztalható, hogy az elmúlt évekkel szemben nőtt az ismeretterjesztő vagy erre a célra felhasználható kiadványok száma.

Előnye még az új kiadásnak, hogy a fejezetek végén helyet adott az ismeretterjesztés céljait szolgáló magyar folyóirat-irodalomnak is. Részletesen elemzi az egyes folyóiratok tartalmát, célkitűzéseit, és rövid értékelést is ad.

A 2. kiadás - az 1. kiadással ellentétben - könyvárusi forgalomban, az ÁKV Könyvtárellátójánál csekély áron hozzáférhető.

A bibliográfia - mint azt bevezetőjében megjegyzi - elsősorban a közművelődési könyvtárakat és azok könyvtárosait kívánja segíteni. Nagy jelentősége van azonban az üzemi műszaki könyvtárosok számára is, akiknek ma elsőrendű feladata a munkásokkal való foglalkozás. Ennek a felnövekvő műszaki olvasórétegnek a szakkönyvtárba szoktatására ez az irodalom a legalkalmasabb. Közművelődési és szakkönyvtárosnak, általános politechnikai műveltségre törekvő és a kedvenc "hobby irodalma" iránt érdeklődő olvasónak tehát egyaránt hasznos ez a nagy gonddal szerkesztett bibliográfia, amelynek remélhetőleg a jövőben még további kiegészítő kötetivel is találkozni fogunk.

Dzs.

659.2:65.012.3

ALBERS, H.H.: Organized executive action: decision making, communication and leadership. New York, London, 1961, Wiley. 604 p.

A szervezett végrehajtási tevékenység: döntés, közlés, vezetés problémáit tárgyaló könyvben négy külön fejezet szól kb. 80 oldalon az információs rendszerek tervezéséről és ellenőrzéséről. Ez már egy magában bizonyítja, hogy az információnak, ill. a közlésnek milyen nagy szerepe van a gazdasági vezetésben.

Hatékony szervezést nem lehet megvalósítani anélkül, hogy információkat ne szereznénk, a különböző megoldási lehetőségekről, amelyeket stratégiai vagy taktikai szempontból figyelembe kell venni. A tervezőnek szüksége van információra többek között a termékek és a nyersanyagok piacáról, az egyes országok iparpolitikájáról, és nem utolsósorban az új gyártási eljárásokról. De rendkívül nagy fontossága van az információnak valamely gazdasági szervezeten belül is. Az organizáció dinamikájának egyik igen fontos szempontja a közlés megszervezése. Mivel a tervezés folyamata több szerv és részleg együttműködését kívánja meg, közöttük feltétlenül szükséges a kölcsönös információ, de nélkülözhetetlen a közlés a vállalati program végrehajtása szempontjából is. Az igazgatáshoz vagy más vállalati szervekhez tartozó beosztottak például nem dolgozhatnak megfelelően

*VAJDA Erik: Néhány gyakorlati kérdés az üzemi műszaki könyvtáraknak a munkások között végzendő munkája kapcsán. MKT, 1962.2.sz. 37-43 p.

anélkül, hogy ne értesüljenek a vállalatvezetés döntéseiről. Szükség van továbbá információra abból a szempontból is, hogy ellenőrizhető legyen a tervekben megállapított feladatok teljesítése.

A könyv széles alapokon tárgyalja az információ és kommunikáció problémáját. Kiindulásul a nyelvi, szemantikai kérdéseket veti fel, és vonatkozásba hozza ezeket a szervezési, ill. vezetési problémákkal. Részletesen ismerteti azokat a hírközlő csatornákat, amelyeket egy gazdasági szervezetben létre kell hozni annak érdekében, hogy az információ áramlása elé ne gördüljenek akadályok. Foglalkozik az információ központokkal, amelyeknek az a feladatuk, hogy az információ szabad, ill. folyamatos be- és kiáramlását biztosítsák, majd sorra veszi a közlési formákat és eszközöket: a szóbeli és írásbeli tájékoztatást ill. ezek kombinációit.

Az információról szóló második fő fejezet azzal foglalkozik, hogy az információ torzulása mennyiben befolyásolja a közlés folyamatát; továbbá tárgyalja a szóbeli és írásbeli közlés megkonstruálásának módját és az információ hatékony "felvételének" feltételeit /hallgatás, olvasás stb./.

Az információra vonatkozó utolsó két fejezet speciális kommunikációs rendszerek megtervezésével és működésével foglalkozik. A második részben tárgyalja az elektronikus adatfeldolgozó rendszereket is, különös tekintettel a számítógépek alkalmazására.

Mindegyik fejezetet válogatott szakirodalmi jegyzék egészíti ki.

GY.P.

- : -